

1928

Yavuz-Havuz Davası ve Kumpas İddiaları

İsmet İnönü, İhsan Eryavuz ve Atatürk.

16 Nisan 1928, Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir bakanın dokunulmazlığı kaldırılıp Yüce Divan'da yargılanarak hüküm giydiği tarihtir. "Yavuz-Havuz Davası" olarak anılan bu olay, aradan geçen 94 yıl boyunca makalelere, kitaplara, doktora tezlerine konu olmuştur. "Yavuz", Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik Almanya'dan alınan Goeben savaş gemisine verilen "Yavuz Sultan Selim Kruvazörü" adının süreç içinde kısaltılmışıdır. "Havuz" ise "Yavuz"un onarımında kullanılmak üzere Aralık 1926'de Gölcük'te kurulan dev havuzdur. Bu süreçte Bahriye Vekili İhsan Bey'in Yavuz'un onarımı ve havuzun yapımıyla ilgili çalışmalarında bir takım yasaya aykırı girişimlerde bulunduğu söylentisi yayılmıştır. Atatürk bu söylentilerle ilgili olarak İhsan Bey'i de Başbakan İsmet İnönü'yü de uyarılmış ve bunun üzerine İsmet İnönü, 24 Aralık 1927 günü meclise şu önergeyi vermiştir:

1. Malatya Mebusu Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin takriri. Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine. Sabık Bahriye Vekili ve Cebelibereket Mebusu İhsan Beyin Vekâletinin son günlerinde, Yavuz'un tamiri mukavelesinin tadili meselesinde muhilli emniyet bir tarzda, İcra Vekilleri Heyetinin kararı hilafına ve bu kanuni salahiyetinin haricinde hareket ettiği ve Hazinesinin menafîine ademi takayyüt gösterdiği anlaşılmıştır. Vekâleti esnasında ve vekâlet vazifesinden mütehaddis bu harekât kendisinin mesuliyetinin ve Divanı Âliye sevkini müstelzimdir. Dahili nizamnamenin 169'ncu maddesi mucibince hakkında tahkikat icrasını talep ve teklif ederim. Malatya Mebusu Başvekil İsmet. »

İhsan Eryavuz ve Atatürk

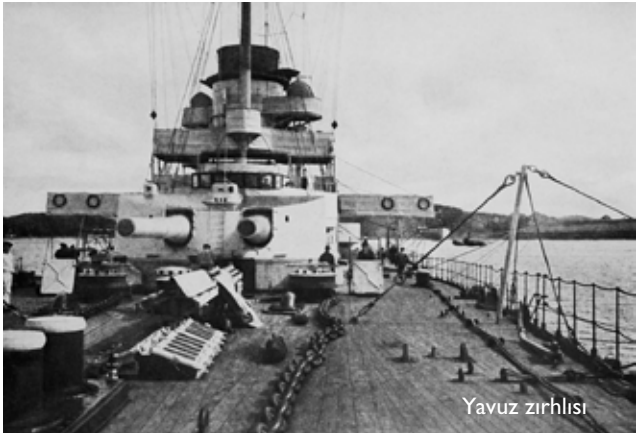
Bahriye Vekili İhsan Eryavuz
(Servetifünun, 28.05.1925.)

İnönü mecliste yaptığı uzun konuşmada eski Bahriye Vekili İhsan Bey'in Yüce Divan'da yargılanması önerisinde Atatürk'ün yaptığı uyarının etkisini belirterek:

- "Yavuz tamirinin geçirdiği

müşkülât ve safahat Reisi-cumhur (Gazi Mustafa Kemal) Hazretlerini mustarip etmekten hali kalmıyordu. Bundan maa-da Reisicumhur Hazretleri mukavele ve tamir işlerine ciddi olmayan

alakalar karışabilmesi ihtimalinden de mütemadiyen endişe ediyorlardı. Bir gün Dolmabahçe'de Reisi-cumhur Hazretleri bana akşam Bahriye Vekili Beyle ve bazı rüfeka ile bulduklarını ve söz arasında Vekâletin muameleatında gayri müstakimane halat vukuunu işitmekten bihuzur olduğunu - makamı tenbih ve ikazda- ifade ettiklerini ve şahsen Vekil Beyin nadürüst muameleata müsamaha etmesine ihtimal vermemekle beraber, müteyakkız ve itinalı olmak lüzumunu serdeylediklerini bildirdiler. Bununla benim de basiret ve teyakkuzumu tahrik etmiş oluyorlardı. (...) Bir iki gün sonra biraderim evimde bana şu hikâyeyi nakletti. «Bir Türk avukat biraderime bilvasıta şirketin vekâletini deruhde etmesini teklif etmiş, biraderim itizar eylemiş.» Hadise bana manasız görünmedi. Derhal Bahriye Vekili Beyi buldum. Kendisine vakayı naklettim ve ilave ettim. «Bu vaka bana nüfuz arandığı ihtimalini gösterdi ve pek fena tesir etti.

Yavuz zırhlısı

ayda hazırladığı rapor 26 Ocak 1928 günü mecliste görüşülmüş, İhsan Bey bu raporda kendisine yöneltilen

Kanunun ahkâmından kurtulmak kabil olamayacağını fiilen anlatmak lazımdır. Bilhassa nazarı dikkatinizi celbederim.’ sözleriyle Yavuz ve Havuz işlerinde görülen yasaya aykırılıkların soruşturulmasını istemiştir. Eski Bahriye Vekili İhsan Bey de uzun bir konuşma yaparak kendini savunurken *‘muhterem Başvekilim ve muhterem liderim İsmet Paşa hazretleri’, ‘muhterem İsmet Paşa’nın yanında olmağa büütün mevcudiyeti maddiye ve maneviyemle müteahhidim.’, ‘Efendiler, benim bu göğsüm çok zaman evvelden beri tanıdığım İsmet Paşa hazretlerine takdir ve muhabbet hisleriyle elan doludur.’* sözleriyle övgüler yağdırmış, **Bahriye Vekaletinin kaldırılmasını Atatürk’ün istediğini**, kendisine sorulduğunda **kendisinin de kaldırılmasından yanayım dediğini** anlatmıştır.

Başbakan İsmet İnönü’yü ve eski Bahriye Vekili İhsan Bey’i saatlerce dinleyen milletvekilleri, oturum sonunda yapılan oylamada, İhsan Bey hakkında Tahkikat Encümeni kurulmasına **oybirliği ile** karar vermişlerdir.

33 Milletvekilinden oluşan Tahkikat Encümeni’nin yaklaşık iki

suçlamalara karşı uzun bir konuşma yaparak kendini savunmuş, oturum sonunda yapılan oylamada milletvekilleri başta İhsan Bey olmak üzere raporda adları ve eylemleri belirtilen kişilerin Yüce Divan’da yargılanmalarına **oybirliğiyle** karar vermişlerdir.

Yüce Divan sanıkların tümünü dinlemiş, iddiaları soruşturmuş, gösterilen tanıkları dinlemiş ve 16 Nisan 1928 günü açıkladığı kararda İhsan Bey’e **“memuriyet vazifesini suistimal”** ve **“fesad karıştırmak suretiyle irtikaba teşebbüs”** suçlarından 2 yıl hapis cezası vermiştir.

Hapisten çıktıktan sonra yaşamını İstanbul’da sürdüren İhsan Bey, 1934’te Eryavuz soyadını almış; 1946’da çok partili düzene geçiş günlerinde Demokrat Parti çizgisinde yayın yapan Yeni Türkiye gazetesinde 27 Temmuz-20 Eylül 1946 tarihleri arasında 56 gün boyunca *“Yavuz-Havuz Hadisesinin İç Yüzü”* başlıklı yazı dizisinde anılarını aktarmış, suçsuz olduğunu kanıtlamaya yönelik argümanlar ileri sürerken İsmet İnönü’yü kendisine iftira atmakla suçladığı gibi, dizinin 30-31 Temmuz 1946 günlü bölümlerinde

Yeni Türkiye, 27.07.1946

Atatürk'ü de iftiraya göz yumduğu ve suçsuz olduğunu bildiği halde kendisini kurtarmadığını ileri sürerek suçlamıştır.

İhsan Eryavuz'un 1947'de ölümünden sonra 1950'de Demokrat Parti iktidara gelmiş ve iktidarda kaldığı 1950-1960 arası 10 yıl boyunca, Atatürk dönemine ve İsmet İnönü'ye yönelik yüzü kızartıcı söylemlerle saldırı ve aşağılamalar yayımlanmıştır. Bu dönemde İsmet İnönü'nün Yavuz Havuz davasıyla İhsan Eryavuz'a iftira ederek onu suçsuz

Milliyet, 01.02.1952

yere mahkûm ettirdiği propaganda edilmiştir. Kılıç Ali, Milliyet'te dizi olarak yayımlanan anılarının 1 Şubat 1952 günlü bölümünde İhsan Eryavuz'un iftiraya kurban gittiğini ileri sürecek ve bu söylem Atatürk'e, İnönü'ye, Laikliğe, Cumhuriyet'e ve Türk Devrimi'ne saldıran Said-i Kürdi (Nursi) yandaşı Hür Adam gazetesinin 08.02.1952 günlü sayısında yineleneyecekti.

Cemal Kutay'ın 1956'da yayımlanan "Cumhuriyet Devrinde Sui istimler, Divanı âliler, Meclis Tahkikatı" ve Samet Ağaoğlu'nun 1958'de yayımlanan "Babamın Arkadaşları" adlı kitapları, Atatürk dönemi ve İsmet İnönü'nün ağır saldırılara uğratıldığı Demokrat Parti iktidarında İnönü'yü açıkça ve Atatürk'ü de dolaylı olarak eski Bahriye Vekili İhsan Eryavuz'a iftira atmakla suçlayan yayınlardı. Mustafa Müftüoğlu'nun "Yalan Söylenen Tarih Utansı" (1975, c.1, s.254 vd.) ve İsmet Bozdağ'ın "Atatürk'ün Sofrası" (1975) kitapları aynı argümanları aynı sözlerle yineliyordu. Kemal Zeki Gencosman 1976'da yayımlanan "Yolsuzluk ve Rüşvet Olayları" kitabında Yavuz-Havuz Davası'na geniş yer vermişti.

2000'li yıllarda İhsan Eryavuz'un

oğlu Bülent Eryavuz babasının ve kendisinin yayımlanmamış anılarını kimi yazarlara verecek, onlar da kitaplarında bu anılara dayanarak İhsan Eryavuz'un "suçlu olmadığı kanıtlandığı halde Başbakan İsmet İnönü'nün geçmişe dönük kindarlığı" yüzünden suçsuz yere mahkûm edildiğini yazacaklardı^[1]

Oğul Bülent Eryavuz, Oramiral Metin Ataç'ın Donanma Komutanı olduğu 2006'da Donanma Komutanlığı'na düzenlenen "III. Deniz Harp Tarihi Sempozyumu"nda boy gösterecek, "Donanma Komutanlığının Ana Üssü Olarak Gölcük Bölgesinin Seçilmesine İlişkin Anılar" başlıklı bir sunum yapacak, bu arada ilk Bahriye Vekili olan babası İhsan Eryavuz'un Atatürk döneminde İnönü'nün iftirasına kurban gittiğinden söz edecekti.

Yüce Divan kararı, Vakit gazetesi, 17.04.1928.

Hür Adam gazetesi, 26.02.1952

Son yıllarda İhsan Eryavuz'un anıları kanıt gösterilerek *Yavuz-Havuz davası Atatürk döneminin Ergenekon-Balyoz'udur; Cumhuriyet döneminin ilk kumpas davası Ergenekon ve Balyoz'dan önce Yavuz-Havuz davasıdır*, gibi yargılar yayılmakta^[2], böylelikle dolaylı olarak sanki Atatürk ve İnönü de kendi dönemlerinin kumpasçılarıymış gibi bir algı oluşturulmaktadır.

Bu yanlışları önlemenin yolu 1928'de yazı devrimi öncesi eski yazıyla yayımlanmış olan Yavuz Havuz davası belgelerini yeni yazıya ve günümüz Türkçesine çevirerek yayımlamaktan geçiyor. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1] Erol Mütercimler, "Bu Vatan Böyle Kurtuldu", Alfa y., 2003.

[2] Cem Gürdeniz, "Yavuz Havuz Davasından Balyoz davasına donanmanın kaderi", Aydınlık, 10.05.2014., "Bahriye Vekilinin Yargılanması", Aydınlık, 10.06.2014.